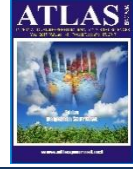

ATLAS INTERNATIONAL REFERRED JOURNAL ON SOCIAL SCIENCES

ISSN:2619-936X

Article Arrival Date: 20.05.2018

Published Date:27.07.2018

2018 / July

Vol 4, Issue:10

Pp:751-756

Disciplines: Areas of Social Studies Sciences (Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences)

FRANK STELLA VE ÜÇ BOYUTLU NESNELERİ

FRANK STELLA AND HIS THREE-DIMENSIONAL OBJECTS

Dr. Öğr. Üyesi Bülent BULDUK

Sivas Cumhuriyet Üniv. GSF. Resim Bölümü, bulentbulduk@yahoo.com Sivas, Türkiye

ÖZET

20. Yüzyılın ilk çeyreği Batı sanatına yön veren avangard çıkışların yaşandığı bir sürece işaret eder. Kübizm, Fütürizm, Dada vb. sanat hareketlerinin geleneksel sanata yönelik köklü itirazları vardır. Görme biçiminin değişmesi, nesne odaklı sanat anlayışı ve düşüncenin sanat pratiklerine dahil edilmesi gibi bir takım meseleler bu dönemin kırılma noktaları olmuştur. 1960'lı yıllara geldiğimizde ise bu mirası bir çok sanatçı ve sanat hareketi olumlu anlamda olabildiğince esnetmiştir.

Dönemin önemli sanat akımlarından olan Minimalizm "az çoktur" anlayışıyla yola çıkmıştır. Bu kavramı üç boyutlu nesnelere üretmek için başarılı bir şekilde kullanmıştır. Akımın önemli temsilcilerinden olan Frank Stella Minimalizmin indirgemeci ve sade dilini özel nesnelere ile kişiselleştirmiştir. Stella ürettiği nesnelere mekana entegre etmiştir. Soyut dışavurumculuğun aşırı kişisel jestlerini eleştirmekle işe başlayan Stella bu bağlamda ne resim ne de heykel kategorisine dahil edemeyeceğimiz çalışmalar üretmiştir.

Anahtar Kelimeler: Stella, Minimalizm, Nesne, Sanat

ABSTRACT

The first quarter of the 20th century is characterized as a period of avant-garde manifestations that shaped the future of Western art. Art movements such as Cubism, Futurism, Dadaism, and so forth have radically opposed traditional art. Issues like the shift in ways of seeing, the object-oriented insights of art, and the inclusion of concept into art praxes have been the breaking points of this period. Many artists and art movements in 1960s have transformed this legacy positively as far as it could go.

Minimalism, one of the significant art movements of this era, is based on the idea that "less is more". Minimalism has made use of this idea successfully in order to create three-dimensional objects. Frank Stella, a prominent member of this movement, has personalized Minimalism's reductionist and simple language via his special objects, which he has integrated into space. Stella, who started by criticizing the extremely personal gestures of abstract expressionism, has produced artworks that can be categorized neither as painting nor sculpture.

Keywords: Stella, minimalism, object, art

1. GİRİŞ

İkinci dünya savaşından sonra ABD hem ekonomik hem de askeri yönden bir süper güç devleti olmuştur. Bu özgüven ve refah düzeyi kültürel gücünde beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda 1960'lı yıllarda bir çok sanat hareketine ev sahipliği yapmıştır. Savaşın hemen öncesinde bir Amerikan sanatı olarak kabul edilen soyut dışavurumculuk zaten bu kültürel gücün köşe taşlarından birisi olarak sanat tarihinde yerini almıştı bile. Savaşın sonrasından kavramsal sanat, fluxus, pop art vb. sanat pratiklerinin yanı sıra minimalizmde bu sürecin önemli sanat anlayışlarının başında gelmiştir.

İçeriği en aza indirilmiş sanat, ABC sanatı, Cool sanat gibi tanımlamalarla da bilinen minimalizm 1960 ve 1970 yılları arasında çok etkili olmuş ve bir çok sanatçıyı içerisinde barındıran bir sanat hareketidir. Frank Stella (d.1936) ise bu sanat hareketinin içerisinde etkinlik göstermiş önemli sanatçıların başında gelmektedir. Kahraman'a göre Yüzyılın ikinci yarısından itibaren Amerikan kökenli akımlarla birlikte boşluk, hiçlik, yalınlık, durağanlık gibi kavramlar sanatsal üretimde belirleyici olmaya başlamış, sözün değil sessizliğin ve suskunluğun yeni bir dil olmaya başladığı bir sürece girilmiştir (Kahraman,2004,207-208).

Frank Stella'nın yalınlık üzerine kurulu resim anlayışı il kez 1959 yılında Louise Nevelson, Elsworth Kelly, Jasper Johns, Robert Rauchenberg gibi sanatçıların da yer aldığı 'Onaltı Amerikalı' adıyla MOMA'da açılan bir sergide dikkat çekti, Stellanın sergideki resmi, simetrik çizgilerden başka bir şey içermeyen dörtlü bir panaoydu. Bunun yanı sıra, bazen V şeklinde bazen de çokgen tuvaler üzerine çizgilerden oluşan bir dizi resim yapmaya devam etti sanatçı. Bu resimler yerine göre siyah beyaz yerine göre renkliydi. Tuval üzerinde oluşturduğu çubukların işlevi, yüzeyi bölmekten çok tuvalin hem alışılmadık biçimini ortaya çıkarıyor hem de burada gördüğümüz gibi perspektif kurallarına başvurmaksızın bir kırılma ve derinlik etkisi yaratıyordu (Yılmaz,2006,202).

Stella yapıtlarının hemen hepsinde karşılaştığımız metalik renkli şeritlerle yaptığı siyah ve beyazlardan oluşan çalışmalarında izleyiciyi çalışmayla baş başa bırakır. İzleyiciyin yüzeyin, ötesine gitmesine izin vermez. Bu türden çalışmaları duygusal yoğunlukta bir şeyler bulma olanağını en aza indirir. Bu anlamda Andy Warhol'la benzer. Warhol gibi Stella'da olup bitenin yüzeyde olduğu gerçeğini hiçbir karmaşa yol açmadan ve tüm açıklığıyla gösterme çabasındadır.

Frank Stella, 'Untitled' (1965)

Frank stella soyut dışavurumculuğun önemli isimlerinden Jasper Johns'un resimlerindeki çizgisel karakterleri bilmekteydi. Bir anlamda Johns'un resimlerinden etkilendiğini söylemek yanlış olmaz. Fakat Stella kendi kimliğini ortaya çıkaracak çalışmaları yapmak istiyordu. Taklit etmek yerine orijinal işler üretmek isteyen sanatçı kendine has formlarıyla bu sorunun üstesinden gelmiştir. Johns'un dağınık formlarına düzenli ve keskin hatlarla karşılık verdi. Minimalizmin karakteristik özelliklerinden biri olan tekrara dayalı anlatım Stella'nın çalışmalarında da açıkça kendini göstermektedir.

Stella ilk dönemlerinde son derece yalın ve durağan çizgisiyle öğrencilik yıllarında tanıma fırsatı bulduğu soyut dışavurumcuların öznel ve hareketli resimlerine karşı başlattığı tepkiyle sanatını temellendirmeye çalışmıştır. Simetri ve strükür tekrarlarını kullandığı resimleri yadırganacak derecede çıplak ve sadedirler. Stella resimlerinin kişisellikten uzak olduğunu iddia etse de er ya da geç parmak izini koyar bir yerlere. Stella'nın ilk çalışmaları yalın ve durağan geometrik biçimler olarak devam etmiş sonrasında ise bu durağanlıkları kırmak için çalışmalarında delikler ve kesikler açarak ilk biçimlendirilmiş tuval örneklerini vermiştir (İnay,2005,15-16).

Stella sonraki süreçlerde renk konusunda da cömert davrandığı çalışmalar üretmeye başlamıştır. Başlangıçta ürettiği monokrom diyebileceğimiz çalışmalarından sonra çok renkli şeritlerden oluşan tasarımlarını ard arda sıralamıştır. Minimalizmin 'gerçek mekan gerçek nesne' söylemini benimseyen sanatçı mekan ve yapıt arasında doğal bir ilişki kurma peşindedir. Yani yapıt mekana öylece iliştilen ayrıksı bir şey değil aksine bulunduğu yere aittir.

Frank Stella, *Harran II* (1967)

Stella, illüzyon ve çağrışımın yerine tekrarı, kişisel olmayı ve simetriyi koymaktadır. Zikzaklar biçiminde simetrik çubuklardan oluşan birbirine eklenen çalışmalarının temelini oluşturmuştur. Daha sonraları ise üç boyutlu özel nesnelere diyetebileceğimiz yapıtlarını üretmeye başlamıştır.

Frank Stella, *Empress of India* (1965)

Stella tuvalin biçimiyle eş, tek bir motif kullanımını sayesinde ön ve arka planları dışlayarak 'şekillendirilmiş tuval' dediğimiz bir buluş ortaya koydu. Tuvallerinin biçimlerini değiştiren Stella ayrıca düz ve daha az referanslar veren çalışmalarıyla objelerinin varlığını genişletti. Dolayısıyla resmin varlığını bir obje olarak öne sürme problemini çözmüş oldu. Soyut dışavurumculuğun geliştiği güzel düzenliliğinin, yayma ve damlatma pratiklerinin yerine simetriyi ve düz, kişisellikten uzak fırça kullanımını benimsedi (Fineberg,2014,283-284).

Stella'nın ilk sergilediği çalışmalarında bir bütünlük halindeki biçimler ve içsel yapı göze çarpıyordu. Sonrasında çubuklardan oluşan bir dizi çalışma daha yaptı. Stella çalışmalarının sanki kolayca anlaşılabilirliğinden rahatsız olmuşçasına parçalanmış uzaysal etkiler meydana getirdiği keyfi kompozisyonlara başlamıştır (Lynton,2004,249). Şekilli destekler kullandığı çalışmalarında genellikle alüminyum, bakır ve macenta renkleri ağırlıktaydı. Bütünüyle bağımsız temsil etme amacı olmayan bu çalışmalar zaten başka nesnelere dolu olan bu dünyaya entegre ediliyor ve kendilerine onlar arasına zorla yer açıyordu (Lucie Smith,2004,267).

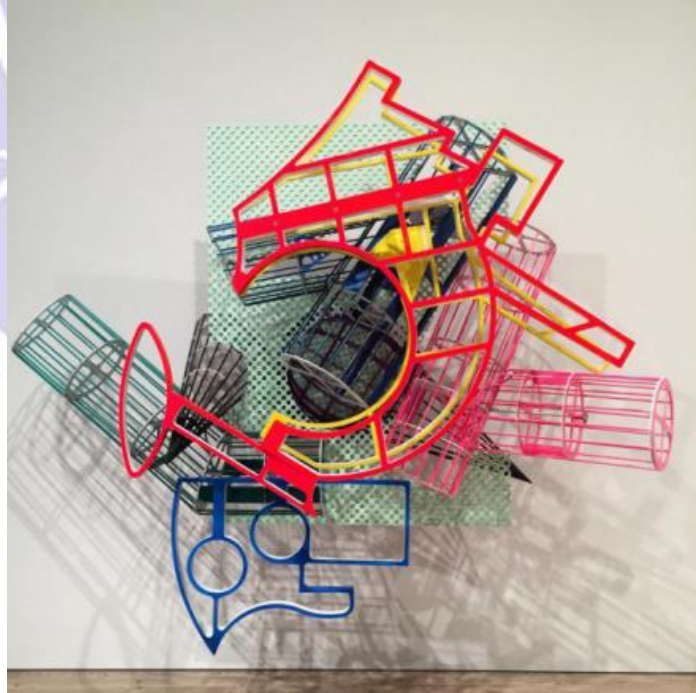
Sanatçı çalışmalarını bir aşama daha ileri taşıyarak ne resim ne de heykel kategorisine sokamayacağımız amorf formlar halinde üretmeye başlamıştır. Bu çalışmalar bazen mekanın içerisinde geometrik hareketlerle kendini tekrarlamış bazen de izleyiciye doğru fırlayan üç boyutlu bir hal almıştır. Sistematik tekrara dayalı bu çalışmalar adeta birer endüstriyel ürün gibiydi.

Left: *Gobba, zoppa e collotorto*, 1985; Right: *Chodorow II*, 1971

Frank Stella çelişkili gibi görünsede tekrar tekrar ürettiği çalışmalarıyla her seferinde yeni şeyler dener. ‘Biçimlendirilmiş nesnelere’ olarak tanımlanan ve parlak renkli alüminyum parçalardan meydana gelen çalışmaları yenilik arayışlarına iyi bir örnektir. Mekânı sarıp sarmalayan ve özgürce birleştirilen parçalardan oluşan bu çalışmalar dünyadaki diğer nesnelere yanına ilâştirilmiş gerçek nesnelere. Zaten kendisi de bir mekan olan ‘boşluk’ bu çalışmaların gerçek mekanı haline gelmektedir.

Bildiğimiz anlamda üç boyut içeren çalışmaları geleneksel heykel mantığından farklıdır. Bu çalışmalar kaide geleneğini ters yüz eder. Çünkü kaide geleneği yapıtı sınırlayan bir şeydir. Yapıtı sınırlarından kurtarmak ve mekana dahil etmek için kaideyi yok etmek zorunludur. Ayrıca malzeme unsuru yine başlı başına geleneksel heykel anlayışını reddeder. Bu saydığımız özellikler nesneye yaklaşım biçimleri açısından minimalist sanatçıların genel tavrını ortaya koyar.

Frank Stella, *La penna di hu* (1987-2009)

Hal Foster'a göre Minimal sanat geleneksel heykel anlayışının insan biçimci bakışına karşı çıkmakla kalmaz çoğu soyut heykeldeki mekansız alemi de reddeder. Minimalizmle birlikte heykel artık bir kaide üzerinde duran bir çalışma olmaktan çıkıp nesnelere arasına yerleşir ve ortama özgü tanımlanır. Bu dönüşümde biçimci sanatın egemen ve güvenli mekan anlayışını reddeden izleyici, buraya ve şimdiye yöneltilir. İzleyici malzeme özelliklerinin topografyasını çıkarmak için, çalışmanın yüzeyini ayrıntılı şekilde incelemek yerine; belirli bir alana yapılmış müdahalenin algısal sonuçlarını keşfetmeye yönelir Minimalizmin getirdiği temel yenilik budur (Foster,2009,65).

Stella, Foster'ın söylediklerini onaylayan türden yaptığı K serisi çalışmalarıyla mekan, malzeme ve algı üzerinde bilinçli bir şekilde oynar. Kaidesiz olarak yerle bütünleşen ya da duvara monte edilen bu çalışmalar sanal bir görüntü vermektedir. Parlak renkli malzemeler ve metal çubuklar bükülmeler ve uzantılar şeklinde iniş çıkışlar meydana getirir. Duvara monte edilenler ise duvardan fıskıran bir ritme sahiptir. Dalgalı hareketlerle zarif bir biçimde kendi içinde kıvrılarak dönüp dururlar. Biçim ve renk çeşitliliği ile bilindik anlamda minimal izlerin biraz ötesine geçerler. Yine sadedirler fakat ilk çalışmalarından farklı olarak izleyici de seyretmesi keyifli nesnelere dönüşürler. Stella bu çalışmalarına teknolojiyi de dahil eder. Bilgisayarda yaptığı projelerini tasarıma dönüştürür. Teknolojiyi çalışmaları için kullanmak esas itibarıyla Stella'nın daha en başından itibaren yeniliklere ve deneyselliğe yönelik tutkusundan dolayı önemli bir detaydır. Stella bu sayede basit geometrik anlatımdan gittikçe görsel olarak karmaşıklaşan bütünsel yapılar elde etti.

Frank Stella, *K.81* (2009)

2. SONUÇ

Frank Stella çalışmalarına durağan, yalın ve kişisel jestlerden uzak fırça dokunuşlarıyla başladı. Öncüllerinin aşırı bireyselliğine ilgisi vardı fakat bir yanıyla yeni şeyler söyleme iddiası onun en önemli özelliği olmuştur. Birbirinin tekrarı monokrom çalışmalarla devam etti. İzleyiciyle sınırlı bir bağ kurduğu bu çalışmalarından sonra buluntu nesnelere kullandığı, renkli alanların arttığı yeni çalışmalar yaptı. Son dönem çalışmaları ise kendi içinde daha kompleks malzeme ve formlara dönüştü. Stella asıl olarak her türden buluntu nesnesinin bir araya getirildiği amorf biçimlerini gizemli olsunlar diye böyle yapmadı. Kendisini ilgilendiren şey daha en başından kabul ettiği üzere nesnenin kendi gerçekliğidir. Bir araya getirilmiş bu nesnelere yeni bir nesne olarak kendi mekanında yaşamaya devam eder. Dolayısıyla üretilen nesne daha sonra doğal bir nesneye dönüşerek diğer nesnelere

arasında kendine yer bulacak bir kimliğe kavuşur. Stellanın çalışmaları biçimleri itibari ile bizlere başka bir şey çağrıştırmak için değil aksine kendini işaret etmek için oradadırlar.

KAYNAKÇA

FINEBERG, J.(2013). 1940'tan Günümüze Sanat, Karakalem Kitabevi Yayınları, İzmir

FOSTER, H. (2009). Gerçeğin Geri Dönüşü, Ayrıntı Yayınları, Çev. E. Hoşsucu, İstanbul

İNAY,Ö. (2005). Tuvalden Üçüncü Boyuta Frank Stella, Genç Sanat Dergisi, İstanbul

KAHRAMAN, H.B. (2004) Postmodernite ile Modernite Arasında Türkiye, , Everest Yayınları, 2.Basım, İstanbul

LUCİE SMİTH, E. (2004). 20. Yüzyılda Görsel Sanatlar, Akbank Kültür ve Sanat Dizisi:72.,Çev. E. Kılıç, B. Kovolmaz, O. Akınhay, İstanbul

LYNTON, N. (2004). Modern Sanatın Öyküsü, Remzi Kitabevi, Çev. C. Çapan, S. Öziş, İstanbul

YILMAZ, M. (2006). Modernizmden Postmodernizme Sanat, Ütopya Yayınevi, Ankara